

aan ACM (via spaarmarktonderzoek@acm.nl)
datum 18 juni 2024
betreft Reactie NVB op ACM Consultatie Concept rapport
Concurrentie op de Nederlandse spaarmarkt

Consultatiereactie

Procesmatige opmerking:

Bij de totstandkoming van deze reactie heeft geen collectieve afstemming plaatsgevonden tussen de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) en haar leden. Deze reactie wordt gegeven door de NVB als brancheorganisatie. Het NVB standpunt zegt niet noodzakelijkerwijs iets over de individuele posities van onze leden.

Inleiding

Concurrentie in de markt is een groot goed. Het zorgt er voor dat marktpartijen producten en diensten aanbieden tegen goede voorwaarden en geeft hen gezonde druk om kwalitatief sterke en innovatieve producten te ontwikkelen. Dit geeft keuzevrijheid aan consumenten, waardoor marktpartijen een prikkel ervaren om producten en diensten aan te bieden tegen goede voorwaarden. Concurrentie houdt banken scherp en zorgt er mede voor dat banken iedere dag hun uiterste best doen om klanten goed te bedienen. De concurrentie tussen partijen gaat op prijs, maar ook op elementen als klanttevredenheid en service. Daarnaast geldt op het gebied van sparen dat kleine schommelingen in depositovolumes en -tarieven grote impact kunnen hebben op de totale fundingstructuur, kostenbasis en liquiditeitspositie van banken.

Banken zijn zich bewust van de maatschappelijke discussie over verschillen tussen de rente op spaardeposito's die banken bieden en de beleidsrente van de ECB. Tegen deze achtergrond begrijpt de NVB dat de ACM onderzoek heeft gedaan naar de concurrentie op de Nederlandse spaarmarkt. In haar onderzoek geeft de ACM ook aan geen signalen te hebben dat gedragingen van Nederlandse grootbanken verboden zijn volgens de mededingingswet.

Vraag naar spaargeld onderbelicht

NVB maakt graag gebruik van de mogelijkheid om te reageren op het conceptrapport, temeer omdat de ACM in haar rapport de voorlopige conclusie trekt dat sprake zou zijn van een niet goed functionerende markt waarop grootbanken slechts beperkte concurrentiedruk zouden ervaren en hun gedrag stilzwijgend op elkaar zouden afstemmen. In haar analyse gaat de ACM echter voorbij aan een aantal belangrijke factoren.

De liquiditeitspositie van banken, en de daarmee gepaard gaande behoefte van banken om via spaartegoeden funding op te halen, laat de ACM onderbelicht in haar onderzoek. De ACM gaat ook onvoldoende in op de Europese context van vraag en aanbod naar liquiditeit binnen het Eurosysteem, waarbinnen de ECB een belangrijke factor is via het monetaire beleid. Het resultaat is dat de analyse over vermeende marktinefficiënties in Nederland niet volledig is uitgevoerd.

De ACM doet vervolgens aanbevelingen zonder dat de doelmatigheid, uitvoerbaarheid en kosten in beeld zijn.

NVB verzoekt de ACM om in het rapport:

- De factor 'vraag (behoefte) naar spaardeposito's vanuit banken' nadrukkelijker mee te nemen in de analyse en ook de rol van het monetaire beleid van de ECB nader te specificeren. Deze elementen dienen terug te komen in de beoordeling van de concurrentie. Het is wenselijk een overzicht te bieden van de trend van in Nederland actieve banken vis-a-vis vergelijkbare landen in het Eurosysteem.
- Bij de genoemde aanbevelingen de uitvoerbaarheid in combinatie met een kosten-batenanalyse mee te wegen. Het is voor consumenten een onwenselijke ontwikkeling als mogelijke maatregelen niet leiden tot meer concurrentie, maar wel de kosten verhogen.

Reactie per punt:

1. Wat vindt u van de conclusies?

a. Bent u het eens met de conclusie dat de Nederlandse spaarmarkt een oligopolistische markt is die niet goed functioneert?

Een belangrijke factor die de ACM niet meeneemt in het onderzoek is de hoge liquiditeit in de markt (ook wel overliquiditeit genoemd) en de mate waarin Nederlandse banken behoefte hebben om additionele funding aan te trekken. Dit element van 'vraag' is onderbelicht in het rapport. NVB is van mening dat dit meegenomen had moeten worden in het onderzoek om tot een conclusie te komen die is gebaseerd op een volledig beeld. In een model om de prijsstelling te bepalen wordt een veelvoud aan factoren meegewogen. De beleidsrente van de ECB is daar een *onderdeel* van, maar niet de enige bepalende factor.

Voorts ervaren banken wel degelijk concurrentie op een markt met meer dan 25 spelers uit binnen- en buitenland¹. Omdat de markt ook innovatie kent in de vorm van spaarplatformen, kunnen buitenlandse aanbieders zich eenvoudig tot Nederlandse consumenten richten (zonder additionele infrastructuur en klantondersteuning). Ook verzekeraars bieden verschillende vormen van sparen aan. De concurrentie zorgt ervoor dat banken een duidelijke prikkel hebben om hun klanten tevreden te houden. Dat kan door te concurreren op prijs maar bijvoorbeeld ook door te zorgen dat spaartegoeden veilig zijn en door het bieden van een hoge mate van service, bijvoorbeeld door klanten laagdrempelig en snel te woord te staan bij vragen.

Verder gaat de ACM niet voldoende in op gedragspsychologische inzichten die ertoe kunnen leiden dat klanten een voorkeur hebben om niet te veranderen van bank. Hierdoor wordt te snel de conclusie getrokken dat het prijsaanbod een doorslaggevende factor is voor een klant.

b. Bent u het eens met de conclusie dat het aannemelijk is dat er op de Nederlandse spaarmarkt stilzwijgende afstemming plaatsvindt?

Meer factoren relevant dan tarieven van concurrenten:

Nee, er is sprake van een concurrerende markt en er spelen meerdere aspecten een rol bij de bepaling van de prijs. ACM geeft aan geen signalen te hebben dat er verboden afspraken zijn tussen grootbanken om de rente laag te houden. Als onderdeel van hun liquiditeitsmanagement houden banken een veelvoud aan factoren in de gaten die aangehouden spaartegoeden kunnen beïnvloeden. Voor banken zijn hierbij ook de mogelijkheden om alternatieve funding aan te trekken relevant – zoals toegang tot de kapitaalmarkt, maar ook de interne samenstelling van vrij opvraagbare deposito's en deposito's met een vaste looptijd.

Factoren waar een bank verder naar kan kijken bij het bepalen van een deposito-rente zijn onder andere de gewenste marge, klanttevredenheid en de verhouding tussen het spaargeld en de uitgezette financieringen, zoals hypotheek en bedrijfsleningen.

Vraag en aanbodfactoren belangrijk voor een bank

De dynamiek van vraag en aanbod op de markt lijkt in het onderzoek grotendeels buiten beschouwing te zijn gelaten. Spaargeld is een belangrijk fundingmiddel voor banken en zij willen dus ook spaargeld aantrekken, maar de behoefte daaraan kan in de tijd en per bank verschillen. Er is (in Nederland) sprake van overliquiditeit en dit komt onder andere tot uiting in de spaartegoeden van huishoudens die significant gestegen zijn afgelopen jaren. Het aanbod van spaargeld is dus hoger dan wat banken onmiddellijk kunnen omzetten in nieuwe leningen of hypotheek. De zeer hoge liquiditeit in het financiële systeem is een bewuste keuze geweest van de Europese Centrale Bank.

Om het monetair beleid van de ECB effectief te laten doorwerken in de reële economie is het essentieel dat banken de ruimte houden om de vraagzijde naar spaargeld in lijn te brengen met vraag naar kredietverlening. Zij hebben dus het mandaat nodig om naar eigen inzicht de spaartarieven te bepalen. De ACM laat in het rapport onderbelicht wat het effect is van grote

¹ <https://www.independer.nl/spaarrekening/sparen.aspx>

hoeveelheid liquiditeit in de markt en de beperkte vraag naar door banken te financieren krediet en trekt vervolgens conclusies over de aanbodzijde. De analyse hieromtrent is echter niet sluitend.

Nederland in context van Europa:

De ACM heeft in het rapport geen oog voor de trend in Nederland, afgezet tegen andere banken in de Eurozone. Nederland volgt namelijk een vergelijkbare trend met relevante landen in de eurozone. Deze trend geldt voor zowel direct opvraagbare spaartegoeden² als termijndeposito's³.

Daarnaast is het zo dat juist in Nederland de banken sneller dan het Europees gemiddelde volgden met het verhogen van de tarieven op spaardeposito's, na stijgingen van de ECB beleidsrente. De ECB heeft dit in haar Financial Stability Review in het najaar van 2023 uitgelicht in welke mate banken in verschillende Eurolanden tarieven op spaardeposito's verhoogden, na de stijgingen van de ECB beleidsrente⁴. De conclusie hierbij was dat Nederlandse banken ten opzichte van vergelijkingslanden relatief snel de beleidsrente door laten werken in hun aanbod voor spaardeposito's. Dit rijmt niet met een vermeend gebrek aan concurrentie.

c. Bent u het eens met de conclusie dat het vergroten van het aantal (potentiële) overstappers de meest effectieve manier is om concurrentie te verbeteren?

De NVB is in beginsel voorstander van het vereenvoudigen van het proces van overstappen – maar niet vanwege een vermeend gebrek aan concurrentie.

2. Wat vindt u van de aanbevelingen?

a. Verwacht u dat de voorgestelde aanbevelingen voldoende effectief zullen zijn om concurrentie te verbeteren?

De aanbevelingen zullen eerst nader moeten worden onderzocht op doelmatigheid, uitvoerbaarheid, klantbehoefte en kosten. Gekoppeld aan de originele probleemstelling is de verwachting dat de voorgestelde aanbevelingen slechts ten dele effectief kunnen zijn. De aanname van de ACM is immers dat het wegnemen van drempels om over te stappen leidt tot meer overgang van spaargelden naar concurrenten, terwijl niet wordt meegenomen in welke mate de vraag naar extra funding bij banken meeweegt.

Het is belangrijk om bij de aanbevelingen gedragspsychologische inzichten mee te nemen. Uit het ACM concept rapport komt naar voren dat consumenten juist vanwege tevredenheid over hun huidige bank en het gemak van de service bij hun huidige bank, niet overwegen een andere aanbieder te zoeken. Bij de analyse van doelmatigheid van maatregelen is het relevant welke doelgroep potentieel bereid is te wisselen van bank en welke afwegingen deze groep maakt bij haar keuze. Meer factoren zijn van belang bij concurrentie, dan alleen de prijs. Spaarders kunnen op dit moment reeds relatief eenvoudig een rekening openen bij andere aanbieders en daar hun spaargeld onderbrengen. Het zou logisch zijn om met name de communicatie over de eenvoud van het openen van een rekening te stimuleren.

b. Welke voor- en nadelen hebben de voorgestelde aanbevelingen en de aanvullende maatregelen volgens u?

NVB is in beginsel voorstander van verbeteringen waardoor consumenten een beter begrip krijgen van het spaaraanbod en de spaarrente of éénvoudiger wisselen van bank. Voorwaarde is wel dat de aanbevelingen zijn geconcretiseerd en zorgvuldig zijn afgewogen op (neven-)effecten en kosten.

In relatie tot aanbevelingen die zien op het zorgen voor een hogere mate van transparantie is het ook nu al zo dat aangeboden depositorenten door banken openbaar gepubliceerd worden op hun website. Er zijn reeds vergelijkingspartijen actief die overzichten bieden van tarieven bij verschillende banken,

² Bron: [Deposits | ECB Data Portal \(europa.eu\)\)](https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2023/html/es230901_1.en.htm)

³ Bron: [Deposits | ECB Data Portal \(europa.eu\)\)](https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2023/html/es230901_1.en.htm)

⁴ Bron: [https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/fsr/ecb.fsr202311~bfe9d7c565.en.pdf p.60](https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/fsr/ecb.fsr202311~bfe9d7c565.en.pdf)

al dan niet met commerciële motieven. Voor klanten zijn er ook andere afwegingen dan de hoogte van de rente, van belang om een overstap te overwegen. Zij hechten bijvoorbeeld waarde aan efficiënte, toegankelijke en zorgvuldige dienstverlening, alsmede aan betrouwbaar en veilige betaalverkeer. Het is belangrijk dat dit meegewogen wordt bij de analyse van de gedane aanbevelingen.

In relatie tot aanbevelingen die zien op het faciliteren van overstappen is het van belang dat klanten ook nu al eenvoudig een spaarrekening kunnen openen bij een andere bank en daar geld naar kunnen overboeken. Overstappen naar een andere bank voor een spaarrekening is relatief eenvoudig.⁵ Voor betaalrekeningen bieden banken nu al De Overstapservice⁶ aan. Met de Overstapservice worden bijschrijvingen en incasso's van de oude rekening voor ruim een jaar automatisch doorgeleid naar de nieuwe rekening. Daarnaast worden de partijen waar een machtiging loopt geïnformeerd over de nieuwe betaalrekening. Daarmee neemt de Overstapservice een overstappende klant veel werk uit handen. Buitenlandse banken kunnen ook deelnemen aan deze service mits zij zich daarvoor aanmelden als lid van de Betaalvereniging.

Deze service kan ook handig zijn als een klant wil overstappen naar een bank met een aantrekkelijkere spaarrente en de betaal- en spaarrekening het liefst bij één bank beheert. Het is belangrijk dat banken een individuele keuze kunnen maken op welke wijze zij klanten willen helpen bij overstappen, waarbij dit o.a. via een overstapservice vormgegeven kan worden, maar bijvoorbeeld ook via service op kantoor.

NVB wijst op de belangrijke rol van het Deposito Garantie Stelsel (DGS) als het gaat om het beschermen van spaarders en hun vertrouwen in de financiële sector. NVB is in beginsel voorstander van een Europees Deposito Garantie Stelsel (EDIS)⁷. Het DGS zorgt er immers voor dat klanten kunnen overstappen naar een andere bank in de wetenschap dat hun tegoeden gegarandeerd zijn bij een faillissement (tot aan de wettelijk bepaalde maxima, zoals de grens van EUR 100.000,-).

c. Op welke wijze zouden de aanbevelingen, zowel wat betreft proces als concrete invulling, nader uitgewerkt moeten worden?

Zie 2b.

d. Heeft u nog andere aanbevelingen om het aantal (potentiële) overstappers te vergroten of op een andere wijze concurrentie op de Nederlandse spaarmarkt te verbeteren?

NVB is in beginsel voorstander van verbeteringen waardoor consumenten een beter begrip krijgen van het spaaraanbod en de spaarrente of eenvoudiger wisselen van bank. Voorwaarde is wel dat de aanbevelingen zijn geconcretiseerd en zorgvuldig zijn afgewogen op (neven-)effecten en kosten.

3. Heeft u nog andere opmerkingen of suggesties bij het conceptrapport?

De NVB vraagt zich af welke waarborgen de ACM voor zichzelf voor ogen heeft wanneer zij een zogeheten New Competition Tool als instrument tot haar beschikking krijgt. In uitingen van haar bestuursvoorzitter⁸ en hoofdeconoom⁹ komt naar voren dat ACM dit instrument wenselijk vindt. ACM heeft een eigenstandig mandaat als hoeder van de mededinging, maar lijkt met een nieuw instrument op het terrein te kunnen treden van andere toezichthouders in de financiële sector. Banken staan onder toezicht van ECB, DNB en AFM. Deze toezichthouders hebben een breed palet aan mogelijkheden om instellingen ook in gedrag en productaanbod te sturen.

⁵ Dat klanten dit zo ervaren komt ook naar voren in het consumentenonderzoek van de ACM (Tabel 3, p.57)

⁶ <https://www.overstapservice.nl/particulieren/>

⁷ Onder voorwaarden, de discussies hierover loopt nog. NVB standpunt onder voorbehoud van de Europese onderhandelingen.

⁸ <https://www.acm.nl/en/publications/blog-martijn-snoep-more-tools-combat-market-power-please>

⁹ <https://www.acm.nl/en/publications/blog-new-phase-competition-oversight>

